

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

CEDO și jurisprudența CtEDO

CURRICULUM

AUTORI:

Luciana IABANGI,
Specialist instruire judiciare (ROLISP), formator INJ
Vladislav GRIBINCEA,
Președinte,
Centrul de Resurse Juridice din Moldova, formator INJ

CHIȘINĂU - 2012

I. PRELIMINARII

La 12 septembrie 1997 Republica Moldova a devenit parte la Convenția pentru apărarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului (CEDO). Prin aderarea la CEDO Republica Moldova s-a angajat să asigure respectarea drepturilor garantate de CEDO și protocoalele adiționale la aceasta și a recunoscut jurisdicția Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO) de a examina cererile depuse împotriva Moldovei.

Termenii folosiți în CEDO și în jurisprudența CtEDO au un sens autonom. Nu există un comentariu oficial al CEDO. Semnificația exactă a acestor drepturi este stabilită de CtEDO pe marginea examinării cauzelor concrete. În peste o jumătate de secol CtEDO a pronunțat peste 12000 de hotărâri, dintre care peste 200 vizează Republica Moldova. Statele Părți la CEDO s-au angajat să se conformeze hotărârilor definitive ale CtEDO.

Studierea acestei discipline este menită să contribuie la familiarizarea audienților Institutului Național al Justiției cu principiile CEDO, cu modul de funcționare a CtEDO și efectele hotărârilor CtEDO. O atenție deosebită la predarea cursului va fi acordată jurisprudenței CtEDO în cauzele moldovenești și aplicării CEDO în sistemul de drept al Republicii Moldova.

II. OBIECTIVELE GENERALE ALE DISCIPLINEI

Obiectivele de formare în cadrul acestei discipline sînt următoarele:

<i>la nivel de cunoaștere</i>	<i>la nivel de aplicare</i>	<i>la nivel de integrare</i>
<ul style="list-style-type: none">- să definească principiile CEDO;- să identifice drepturile garantate de CEDO;- să descrie modul de organizare și funcționare a CtEDO;- să identifice criteriile de inadmisibilitate a cererilor la CtEDO;- să cunoască procedura de examinare a cererilor de către CtEDO;- să explice efectele hotărîrilor CtEDO;- să explice esența cauzelor de referință contra Moldovei examinate de CtEDO;- să cunoască legislația și practica judiciară națională cu privire la aplicarea CEDO în sistemul de drept al Republicii Moldova;- să identifice discrepanțele dintre legislația Republicii Moldova și practica CtEDO.	<ul style="list-style-type: none">- să interpreteze CEDO prin prisma principiilor CEDO;- să soluționeze cauze concrete prin aplicarea corectă a drepturilor garantate de CEDO;- să utilizeze practica CtEDO la emiterea unui act procedural;- să analizeze legislația și practica judiciară națională prin prisma CEDO;- să realizeze modul de actualizare a cunoștințelor în domeniul CEDO.	<ul style="list-style-type: none">- să estimeze practica CtEDO;- să aprecieze aparentele discrepanțe în soluțiile date de CtEDO în cazuri similare;- să ia atitudini de discrepanțe dintre legislația Republicii Moldova și practica CtEDO pentru perfecționarea legislației și practicii moldovenești.

III. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Codul disciplinei	Semestrul	În total ore	Curs	Seminare	Evaluarea finală
F.O.	Nr. 1	54 ore	18 ore	36 ore	examen

IV. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

<p>1. Sistemul Consiliului Europei de protecție a drepturilor omului. Noțiuni generale despre Convenția Europeană pentru Drepturile Omului (partea I). Noțiuni generale despre Convenția Europeană pentru Drepturile Omului (partea II)</p>	2 ore (Curs)
<p>Subiecte</p> <p><u>Protecția DO în cadrul Consiliului Europei</u></p> <p>(a) sistemul instituit prin CEDO</p> <p>(b) sistemul instituit prin Carta Socială Europeană</p> <p>(c) sistemul instituit prin Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante</p> <p>(d) activitatea APCE</p> <p><u>Noțiuni generale despre CEDO (partea I)</u></p> <p>(a) elaborarea CEDO</p> <p>(b) situația existentă pînă la Protocolul nr. 11</p> <p>(c) schimbările introduse prin Protocolul nr. 11</p> <p>(d) schimbările introduse prin Protocolul nr. 14</p> <p>(e) aderarea Republicii Moldova</p> <p>(f) Uniunea Europeană în calitate de parte la CEDO</p> <p>(g) principiile de interpretare a CEDO</p> <p><u>Noțiuni generale despre CEDO (partea II)</u></p> <p>(a) Statutul CEDO în sistemul de drept al Republicii Moldova</p> <p>(b) Organizarea CtEDO</p> <p>(c) Hotărârile și Deciziile CtEDO</p> <p>(i) decizia cu privire la admisibilitate;</p> <p>(ii) hotărîrea;</p> <p>(iii) indicațiile în temeiul art. 39 al Regulamentului CtEDO.</p> <p>(d) Surse de informare.</p> <p><u>Noțiuni generale despre drepturile garantate de CEDO</u></p> <p>(a) drepturile „calificate” și „necalificate”</p> <p>(b) obligația de a asigura respectarea drepturilor omului (art. 1 CEDO) (obligații negative și pozitive)</p> <p>(c) distincția dintre „drepturi” și „libertăți”</p> <p>(d) triplul test (prevăzut de lege, scopul legitim și proporționalitatea)</p> <p>(e) limitarea aplicării restrîngerilor drepturilor (art. 18 CEDO), derogarea în caz de stare de</p>	<p>Hot. König c. Germaniei (1978)</p> <p>Hot. Edwards c. Regatului Unit (1992)</p> <p>Hot. Khodorkovskiy c. Rusiei (2011)</p> <p>Hot. Brumărescu c. României (GC) (1999)</p> <p>Codul de procedură civilă</p> <p>Codul de procedură penală</p> <p>Codul contravențional</p> <p>Codul jurisdicției constituționale</p> <p>Hotărârea Curții Constituționale 55 (1999)</p> <p>Hotărârea Curții Constituționale 10 (2010)</p> <p>Hotărârea Plenului CSJ nr. 17 (2000)</p> <p>Regulamentul CtEDO</p> <p>Instrucțiunea practică cu privire la cererea de măsuri interimare (2003)</p>

urgență (art. 15 CEDO) și denunțarea CEDO (art.58 CEDO)	
Subiectul de la prelegerea nr. 1 – Seminar Examinarea spețelor Prezentarea unui referat pregătit de audient	2 ore (Seminar)
2. Criterii de inadmisibilitate a cererilor la CtEDO	2 ore (Curs)
Subiecte (a) Competența CEDO <i>ratione temporis</i> (i) situații care au avut loc pînă la intrarea în vigoare a CEDO (ii) termenul de 6 luni. Începutul și sfârșitul curgerii. (b) Competența <i>ratione loci</i> (i) ce înțelegem prin „jurisdicție” (ii) jurisdicția și obligațiile pozitive (iii) excepții de extraterritorialitate (iv) aplicarea CEDO în raport cu coloniile Statelor Membre la Convenție (art. 56 CEDO) (c) Competența <i>ratione personae</i> (i) Guvernul Pirîț (ii) Reclamantul - statutul de victimă - victima directă - victima indirectă - victima potențială - pierderea calității de victimă. (d) Competența <i>ratione materiae</i> . (e) Epuizarea căilor de recurs interne (i) principiile cu privire la epuizarea căilor de recurs interne (ii) formalitățile și epuizarea căilor de recurs interne (iii) recursurile utile - recursul accesibil; - recursul eficace; - recursul care acordă suficiente șanse de succes. (iv) Circumstanțe speciale în care reclamantul este exonerat de obligația de epuizare (f) Cererea anonimă (g) Cererea examinată anterior (h) Cererea abuzivă (i) Cererea vădit nefondată (j) Cererea deferită unui organ internațional de anchetă sau reglementare (k) Dezavantaj nesemnificativ pentru reclamant	Dec. Ilașcu ș.a. c. Moldovei și Rusiei (GC) (2001) Hot. Ilașcu ș.a. c. Moldovei și Rusiei (GC) (2004) Dec. Sardin c. Rusiei (2004) Dec. Loveridge c. Regatului Unit (2001) Hot. Loizidou c. Turciei (1995) Hot. Dudgeon c. Irlandei (1981) Hot. Imakayeva c. Rusiei (2006) Hot. Dalban c. României (1999) Dec. Iordachi ș.a. c. Moldovei (2005) Hot. Ciorap c. Moldovei (Nr. 2) (2010) Hot. Brumărescu c. României (GC) (1999) Hot. Burden și Burden c. Regatului Unit (2006) Hot. Prodan c. Moldovei (2004) Hot. Popov (1) c. Moldovei (2005) Hot. Savițchi c. Moldovei (2006) Dec. Cîrmuirea Spirituală a Musulmanilor din Republica Moldova c. Moldovei (2005) Hot. Azinas c. Ciprului (GC) (2004) Hot. Airey c. Irlandei (1979) Dec. Donnelly și alții c. Regatului Unit (1973) Hot. Boicenco c. Moldovei (2006) Hot. Adrian Mihai Ionescu c. României (2010) Hot. Korolev c. Rusiei (2010) Dec. Nassau Verzekering Maatschappij N.V. c. Olandei (2011) Dec. Fedotov c. Moldovei (2011) Dec. Ștefănescu c. României (2011) Hot. Giuran c. României (2011) Hot. Karoussiotis c. Portugaliei (2011)
Subiectul de la prelegerea nr. 2 – Seminar Examinarea spețelor Prezentarea unui referat pregătit de audient	4 ore (Seminar)
3.Procedura CtEDO	2 ore (Curs)

<p>Subiecte</p> <p>(a) Depunerea cererii (i) dreptul de a depune o cerere la Curte (art. 34 CEDO) (ii) conținutul cererii (iii) depunerea cererii și corespondența preliminară cu Curtea.</p> <p>(b) Parcursul cererii: (i) chestiuni generale despre procedura de examinare a cererii (ii) măsurile provizorii (iii) cererile în care nu există aparențe de violare a CEDO (iv) radierea cererii (v) comunicarea cererii către Guvern (vi) terțul intervenient (vii) prezentarea observațiilor (ii) obligația de a colabora cu Curtea (art. 38 CEDO) (iii) audierile și misiunile de constatare a faptelor (iv) acordul amiabil (v) procedura hotărârii-pilot.</p> <p>(c) Radierea cererilor (d) Decizia cu privire la admisibilitate și hotărârea (e) Examinarea cererii de către Marea Cameră (f) Executarea hotărârii (g) Probele și sarcina probațiunii (h) Asistența juridică și reprezentarea (i) Termenele și durata procedurii. Prioritatea examinării cererilor</p>	<p>Instrucțiunile practice cu privire la cererea la Curte (2003) Instrucțiunile practice cu privire la măsurile provizorii (2003) Instrucțiunile practice cu privire la observațiile scrise (2003) Instrucțiuni practice privind cererile de satisfacție echitabilă (2007) Instrucțiuni practice privind dosarul electronic securizat (2008) Instrucțiuni practice privind cererile de anonim (2010) Politica CtEDO cu privire la prioritatea examinării cauzelor (2009) Hot. Olaru și alții c. Moldovei (2009) Hot. Ilașcu ș.a. c. Moldovei și Rusiei (GC) (2004) Hot. Papamichalopoulos c. Greciei (1993) Hot Iatridis c. Greciei (art. 41) (2000) Hot. Sovtransavto c. Ucrainei (art. 41) (2003) Hot. Prodan c. Moldovei (2004) Hot. Boicenco c. Moldovei (2006) Hot. Comingersoll S.A. (2000) Hot. Amihalachioaie c. Moldovei (2004) Hot. Soering c. Regatului Unit (1989) Hot. Assanidze c. Georgiei (2004)</p>
<p>Subiectul de la prelegerea nr. 3 – Seminar Examinarea spețelor Prezentarea unui referat pregătit de audient</p>	<p>4 ore (Seminar)</p>
<p>4. Dreptul la viață (art. 2 CEDO), Interzicerea torturii (art. 3 CEDO) (de sine stătător) - Interzicerea sclaviei și a muncii forțate (art. 4)</p>	<p>2 ore (Curs)</p>
<p>Subiecte <u>Dreptul la viață (art. 2 CEDO)</u> (a) Conceptul de „viață” (b) Când lipsirea de viață este permisă de Convenție? (para. 2 al art. 2 CEDO și Protocoalele nr. 6 și 13 la CEDO) (c) Obligații pozitive în temeiul art. 2 al CEDO <u>Interzicerea torturii (art. 3 CEDO)</u> (a) aplicabilitatea art. 3 CEDO (nivelul minim de severitate) (b) conceptele de „tortură”, „tratament inuman”,</p>	<p><u>Dreptul la viață</u> Hot. Anușca c. Moldovei (2010) Hot. Răilean c. Moldovei (2010) Hot. Vo c. Franței (GC) (2004) Hot. Evans c. Regatului Unit (GC) (2007) Hot. Pretty c. Regatului Unit (2002) Hot. Öneriyildiz c. Turciei (GC) (2004) Hot. Ipek c. Turciei (2004) Hot. McCann ș.a. c. Regatului Unit</p>

<p>„tratament degradant”, „pedeapsă inumană” și „pedeapsă degradantă”</p> <p>(c) obligații pozitive:</p> <p>(i) condițiile de detenție</p> <p>(ii) obligația de a efectua o anchetă cu privire la plîngerile de maltratare</p> <p>(iii) obligația de a proteja minorii împotriva maltratărilor</p> <p>(iv) art. 3 CEDO și acordarea asistenței medicale</p> <p>(v) chestiuni legate de expulzare și extrădare</p> <p>(vi) „culuarul morții”</p> <p>(vii) discriminarea și art. 3 CEDO</p> <p>- <u>Cauze moldovenești cu privire la art. 2 și art. 3 CEDO</u></p>	<p>(1995)</p> <p>Hot. Paul și Audrey Edwards c. Regatului Unit (2002)</p> <p>Hot. Osman c. Regatului Unit (1998)</p> <p>Hot. Giuliani and Gaggio c. Italiei (GC) (2011)</p> <p>Hot. Finogenov ș.a. c. Rusiei (2011)</p> <p>Hot. Al-Skeini ș.a. c. Regatului Unit (GC) (2011)</p> <p><u>Interzicerea torturii</u></p> <p>Hot. Gorobeț c. Moldovei (2011)</p> <p>Hot. Paladi c. Moldovei (2009)</p> <p>Hot. Valeriu și Nicolae Roșca c. Moldovei (2009)</p> <p>Hot. Colibaba c. Moldovei (2007)</p> <p>Hot. Ciorap c. Moldovei (2007)</p> <p>Hot. Boicenco c. Moldovei (2006)</p> <p>Dec. Pentiacova ș.a. c. Moldovei (2005)</p> <p>Hot. Irlanda c. Regatului Unit (1978)</p> <p>Hot. Cipru c. Turciei (2001)</p> <p>Hot. Costello-Roberts c. Regatului Unit (1993)</p> <p>Hot. R.R. c. Poloniei (2011)</p> <p>Hot. Labita c. Italiei (GC) (2000)</p> <p>Hot. Zyner Ozcan c. Turciei (2007)</p> <p>Hot. Kalashnikov c. Rusiei (2002)</p> <p>Hot. Ramirez Sanchez c. Franței (GC) (2006)</p> <p>Hot. A c. Regatului Unit (1998)</p> <p>Hot. Price c. Regatului Unit (2001)</p> <p>Dec. Sawoniuk c. Regatului Unit (2001)</p> <p>Hot. Kashavelov c. Bulgariei (2011)</p> <p>Hot. Gavrilovici c. Moldovei (2009)</p> <p>Hot. Soering c. Regatului Unit (1989)</p> <p>Hot. Chahal c. Regatului Unit (1996)</p> <p>Dec. Patel c. Regatului Unit (1976)</p> <p>Hot. Hristovi c. Bulgariei (2011)</p> <p><u>Interzicerea sclaviei și muncii forțate</u></p> <p>Hot. Siliadin c. Franței (2005)</p> <p>Hot. Zarb Adami c. Maltei (2006)</p> <p>Hot. Rantsev c. Ciprului și Rusiei (2010)</p> <p>Hot. Stummer c. Austriei (2011)</p>
<p>Subiectul de la prelegerea nr. 4 – Seminar</p> <p>Examinarea spețelor</p> <p>Prezentarea unui referat pregătit de audient</p>	<p>4 ore (Seminar)</p>

<p>5.Dreptul la libertate și siguranță (art. 5 CEDO) și Dreptul la un proces echitabil (partea I) (de sine stătător) - Libertatea de circulație (art. 2 prot. 4).</p>	<p>2 ore (Curs)</p>
<p>Subiecte</p> <p>- <u>Dreptul la libertate și siguranță (art. 5 CEDO) și Libertatea de circulație (art. 2 prot. 4).</u></p> <p>(a) conceptul de „lipsire de libertate”</p> <p>(b) prezumția de libertate și excepțiile când o persoană poate fi lipsită de libertate</p> <p>(c) înștiințarea asupra motivelor arestării și asupra oricărei acuzații aduse (art. 5 para. 2)</p> <p>(d) autorizarea arestului persoanei reținute în temeiul art. 5 para. 1 lit. c (art. 5 para. 3)</p> <p>(e) dreptul de a depune un recurs împotriva arestării sau reținerii (art. 5 para. 4)</p> <p>(f) dreptul la reparații pentru lipsirea de libertate contrară art. 5 CEDO (art. 5 para. 5)</p> <p>(g) cauze moldovenești cu privire la art. 5 CEDO</p> <p>(h) libertatea de circulație (art. 2 prot. 4).</p> <p>- <u>Dreptul la un proces echitabil (partea I)</u></p> <p>(a) Conceptul de „judecare în mod echitabil”</p> <p>(b) Aplicabilitatea art. 6</p> <p>(i) necesitatea unei proceduri judiciare</p> <p>(ii) drepturi și obligații cu caracter civil și existența „încălțării”</p> <p>(iii) acuzație în materie penală îndreptată împotriva sa</p> <p>(c) accesul la justiție</p> <p>(d) dreptul la o instanță instituită prin lege</p> <p>(e) dreptul la o instanță independentă și imparțială</p> <p>(f) dreptul la examinarea cauzei într-un termen rezonabil</p> <p>(g) executarea hotărârilor judecătorești</p>	<p><u>Dreptul la libertatea și siguranță</u></p> <p>Hot. Guzzardi c. Italiei (1980)</p> <p>Hot. Engel ș.a. c. Olandei (1976)</p> <p>Hot. De Wilde, Ooms și Versyp c. Belgiei (1971)</p> <p>Hot. Amuur c. Franței (1996)</p> <p>Hot. Hyde Park și alții c. Moldovei (Nr.4) (2009)</p> <p>Hot. Guțu c. Moldovei (2007)</p> <p>Hot. Cebotari c. Moldovei (2007)</p> <p>Hot. Boicenco c. Moldovei (2006)</p> <p>Hot. David c. Moldovei (2007)</p> <p>Hot. Leva c. Moldovei (2009)</p> <p>Hot. Becciev c. Moldovei (2005)</p> <p>Hot. Șarban c. Moldovei (2005)</p> <p>Hot. Ilașcu ș.a. c. Moldovei și Rusiei (GC) (2004)</p> <p>Hot. Baysayeva c. Rusiei (2007)</p> <p>Hot. Belevitskiy c. Rusiei (2007)</p> <p>Hot. Ječius c. Lituaniei (2000)</p> <p>Hot. Bouamar c. Belgiei (1988)</p> <p>Hot. Varbanov c. Bulgariei (2000)</p> <p>Hot. Enhorn c. Suediei (2005)</p> <p>Hot. Hilda Hafsteinsdóttir c. Islandei (2004)</p> <p>Hot. Chahal c. Regatului Unit (1996)</p> <p>Hot. Saadi c. Regatului Unit (2006)</p> <p>Hot. Kerr c. Regatului Unit (1999)</p> <p>Hot. Brogan ș.a. c. Regatului Unit (1988)</p> <p>Hot. Aksoy c. Turciei (1996)</p> <p>Hot. Pekov c. Bulgariei (2006)</p> <p>Hot. Scott c. Spaniei (1996)</p> <p>Hot. Assenov c. Bulgariei (1998)</p> <p>Hot. Lietzow c. Germaniei (2001)</p> <p>Hot. Hood c. Regatului Unit (1999)</p> <p>Hot. Harkmann c. Estoniei (2006)</p> <p>Hot. Fedotov c. Rusiei (2005)</p> <p>Hot. Zandbergs c. Letoniei (2011)</p> <p>Hot. S.T.S. c. Olandei (2011)</p> <p><u>Libertatea de circulație</u></p> <p>Hot. Labita c. Italiei (2000)</p> <p>Hot. Fedorov și Fedorova c. Rusiei (2005)</p> <p>Hot. Shabani c. Elveției (2009)</p> <p><u>Dreptul la un proces echitabil (partea I)</u></p>

	<p>Hot. Business și Investiții Pentru Toți c. Moldovei (2010)</p> <p>Hot. Olaru și alții c. Moldovei (2009)</p> <p>Hot. Tocono și profesorii Prometeiști c. Moldovei (2007)</p> <p>Hot. Venera-Nord-Vest-Borta AG c. Moldovei (2007)</p> <p>Hot. Holomiov c. Moldovei (2006)</p> <p>Hot. Ziliberberg c. Moldovei (2005)</p> <p>Hot. Prodan c. Moldovei (2004)</p> <p>Hot. Brumărescu c. României (GC) (1999)</p> <p>Hot. Barbera, Messegue și Jabardo c. Spaniei (1994)</p> <p>Hot. Ocalan c. Turciei (GC) (2005)</p> <p>Hot. Allan Jacobson c. Suediei (2000)</p> <p>Hot. Fayed c. Regatului Unit (1994)</p> <p>Hot. Massa c. Italiei (1993)</p> <p>Hot. Vilho Eskelinen ș.a. c. Finlandei (GC) (2007)</p> <p>Hot. Ferrazzini c. Italy (GC) (2001)</p> <p>Hot. Escoubet c. Belgiei (GC) (1999)</p> <p>Hot. Airey c. Irlandei (1979)</p> <p>Hot. Teltronic-Catv c. Poloniei (2006)</p> <p>Hot. Cordova c. Italiei (2003)</p> <p>Hot. Findlay c. Regatului Unit (1997)</p> <p>Hot. Naumenko c. Ucrainei (2004)</p> <p>Hot. Bochan c. Ucrainei (2007)</p> <p>Hot. Kudla c. Poloniei (GC) (2000)</p> <p>Hot. Philis (nr. 2) c. Greciei (1997)</p> <p>Dec. Presnyakov c. Rusiei (2005)</p>
<p>Subiectul de la prelegerea nr. 5 – Seminar</p> <p>Examinarea spețelor</p> <p>Prezentarea unui referat pregătit de audient</p>	4 ore (Seminar)
<p>6. Dreptul la un proces echitabil (partea II). (de sine stătător) - Garanții suplimentare în cazul procedurilor penale.</p>	2 ore (Curs)
<p>Subiecte</p> <p>- <u>Dreptul la un proces echitabil (partea II)</u></p> <p>(a) dreptul la judecarea într-un mod public al cauzei sale</p> <p>(b) dreptul la judecarea cauzei într-un mod echitabil:</p> <p>(i) posibilitatea de a participa la examinarea cauzei</p> <p>(ii) egalitatea armelor</p> <p>(iii) contradictorialitatea și prezentarea probelor</p>	<p><u>Dreptul la un proces echitabil (partea II)</u></p> <p>Hot. Dan c. Moldovei (2011)</p> <p>Hot. Baroul Partner-A c. Moldovei (2009)</p> <p>Hot. Eugenia și Doina Duca c. Moldovei (2009)</p> <p>Hot. Petru Roșca c. Moldovei (2009)</p> <p>Hot. Grădinar c. Moldovei (2008)</p> <p>Hot. Ceachir c. Moldovei (2008)</p>

<ul style="list-style-type: none"> (iv) hotărîrea motivată (v) securitatea raporturilor juridice; (c) prezumția nevinovăției (art. 6 para. 2) (d) drepturile acuzatului: <ul style="list-style-type: none"> (i) dreptul de a fi informat asupra naturii și cauzei acuzației aduse (ii) dreptul de a nu se autoincrimina (iii) dreptul de a dispune de timpul și înlesnirile necesare pregătirii apărării sale (iv) dreptul la apărător (v) dreptul de a chema și interoga martori (vi) dreptul la interpret (e) Cauze moldovenești cu privire la art. 6 CEDO. - <u>Garanții suplimentare în cazul procedurilor penale</u> <ul style="list-style-type: none"> (a) Nici o pedeapsă fără lege (art. 7) (b) Interzicerea privării de libertate pentru datorii (art. 1 prot. 4) (c) Dreptul la două grade de jurisdicție în materie penală (art. 2 prot. 7) (d) Dreptul la despăgubiri în caz de eroare judiciară (art. 3 prot. 7) (e) Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori (art. 4 prot. 7). 	<ul style="list-style-type: none"> Hot. Levința c. Moldovei (2008) Hot. Guțu c. Moldovei (2007) Hot. Clionov c. Moldovei (2007) Hot. Popovici c. Moldovei (2007) Hot. Macovei Ș.A. c. Moldovei (2006) Hot. Popov Nr. 2 c. Moldovei (2005) Hot. Pretto Ș.A. c. Italiei (1983) Hot. Brugger c. Austriei (2006) Hot. Riepan c. Austriei (2000) Hot. Albert și Le Compte c. Belgiei (1983) Hot. Werner c. Austriei (1997) Hot. Kraska c. Elveției (1993) Hot. Dombo Beheer Bv c. Olandei (1993) Hot. Rowe And Davis c. Regatului Unit (2000) Hot. Steel And Morris c. Regatului Unit (2005) Hot. Hirvisaari c. Finlandei (2001) Hot. Brumărescu c. României (Gc) (1999) Hot. Ryabykh c. Rusiei (2003) Hot. Barbera, Messegue Și Jabardo c. Spaniei (1994) Hot. John Murray c. Regatului Unit (1996) Hot. Del Latte c. Olandei (2004) Hot. Butkevičius c. Lituaniei (2002) Hot. Hadjianastossiou c. Greciei (1992) Hot. Kamasinski c. Austriei (1989) Hot. Imbrioscia c. Elveției (1993) Hot. Croissant c. Germaniei (1992) Hot. Van Mechelen s.a. c. Olandei (1997) Hot. Matyjek c. Poloniei (2007) Hot. Juha Nuutinen c. Finlandei (2007) Hot. Santos Pinto c. Portugaliei (2008) Hot. Iordan Iordanov și alții c. Bulgariei (2009) Hot. Güveç c. Turciei (2009) Hot Taxquet c. Belgiei (2010) Hot. Al-Khawaja și Tahery c. Regatului Unit (GC) (2011) Hot. Cononov c. Letoniei (2010) <u>Garanții suplimentare în cazul procedurilor penale</u>
--	---

	<p>Hot. Welsh c. Regatului Unit (1998) Hot. Streletz, Kessler și Krenz c. Germaniei (GC) (2001) Hot. Achour c. Franței (GC) (2006) Hot. Dragotoniou și Militaru-Pidhorni c. României (2007) Hot. Zolotukhin c. Rusiei (2007)</p>
<p>Subiectul de la prelegerea nr. 6 – Seminar Examinarea spețelor Prezentarea unui referat pregătit de audient</p>	6 ore (Seminar)
<p>7. Dreptul la respectarea vieții private și de familie (art. 8 CEDO), Libertatea de exprimare (art. 10 CEDO). (de sine stătător) - Dreptul la căsătorie (art. 12 CEDO) Egalitatea între soți (art. 5 prot. 7 la CEDO); Libertatea de gândire, de conștiință și de religie (art. 9 CEDO) și Libertatea de întrunire și asociere (art. 11 CEDO)</p>	2 ore (Curs)
<p>Subiecte - <u>Dreptul la respectarea vieții private și de familie (art. 8 CEDO), Dreptul la căsătorie (art. 12 CEDO) și Egalitatea între soți (art. 5 prot. 7 la CEDO).</u> (a) Conceptele de „viața privată și de familie”, „domiciliu” și „corespondență” din art. 8 CEDO (b) Ingerințele admise de art. 8 CEDO cu „viața privată și de familie”, „domiciliul” și „corespondența” (triplul test) (c) Domenii specifice: (i) interceptarea corespondenței și a convorbirilor (ii) percheziționarea „domiciliului” (iii) împiedicarea de a beneficia de drepturile părintești (iv) situația deținuților (v) dreptul la imigrare (vi) accesul la informațiile cu caracter personal (vii) protejarea mediului în care se află „domiciliul” (poluarea și zgomotul excesiv); (viii) obligațiile pozitive în temeiul art. 8 CEDO (ix) defăimarea și viața privată (d) Dreptul la căsătorie (e) Egalitatea între soți (f) Cauze moldovenești cu privire la art. 8 CEDO. - <u>Libertatea de exprimare (art. 10 CEDO)</u> (a) Conceptul „libertății de exprimare” (i) libertatea de opinie (ii) libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților (b) Posibilitatea limitării libertății de exprimare</p>	<p><u>Dreptul la respectarea vieții private și de familie, Dreptul la căsătorie, Egalitatea între soți</u> Avram și alții c. Moldovei (2011) Hot. Bordeianu c. Moldovei (2011) Hot. Ciubotaru c. Moldovei (2010) Hot. Petrenco c. Moldovei (2010) Hot. Iordachi și alții c. Moldovei (2009) Hot. Mancevschi c. Moldovei (2008) Hot. Guțu c. Moldovei (2007) Hot. Ciorap c. Moldovei (2007) Hot. Niemetz c. Germaniei (1992) Hot. Evans c. Regatului Unit (GC) (2007) Dec. Peck c. Regatului Unit (2001) Hot. Malone c. Regatului Unit (1984) Hot. Abdulaziz, Cabales și Balkandali c. Regatului Unit (1985) Hot. Malov c. Austriei (2007) Hot. Guerra ș.a. c. Italiei (1998) Hot. Monori c. României și Ungariei (2005) Hot. Moser c. Austriei (2006) Hot. Keegan c. Irlandei (1994) Hot. Roche c. Regatului Unit (GC) (2005) Hot. Fadeyeva c. Rusiei (2005) Hot. Novoseletskiy c. Ucrainei (2005) Hot. Von Hanover c. Germaniei (2004) Dec. Gunnarsson c. Islandei (2005)</p>

<p>(triplul test)</p> <p>(c) Domenii specifice:</p> <p>(i) discursul politic și chestiunile de interes public</p> <p>(ii) defăimarea și viața privată</p> <p>(iii) discursul de ură și discursul care incită la violență</p> <p>(iv) informațiile secrete, securitatea națională și „whistle-blowing-ul”</p> <p>(v) audiovizualul</p> <p>(vi) obscenitatea</p> <p>(vi) discursul profesional și comercial</p> <p>(vii) protecția puterii judecătorești</p> <p>(d) Cauze moldovenești cu privire la art. 10 CEDO.</p> <p>- <u>Libertatea de gândire, de conștiință și de religie (art. 9 CEDO)</u></p> <p>(i) libertatea de a schimba religia sau convingerea</p> <p>(ii) libertatea de a-și manifesta religia.</p> <p>- <u>Libertatea de întrunire și asociere (art. 11 CEDO)</u></p> <p>(a) Posibilitatea limitării libertăților de gândire, de conștiință, de religie, de întrunire și de asociere</p> <p>(b) Domenii specifice:</p> <p>(i) refuzul de a înregistra cultele religioase</p> <p>(ii) autorizarea întrunirilor și sancționarea pentru participarea la întruniri neautorizate</p> <p>(iii) înregistrarea asociațiilor obștești</p> <p>(iv) suspendarea/lichidarea asociațiilor obștești sau a partidelor politice.</p> <p>(f) Cauze moldovenești cu privire la art. 9 CEDO și art. 11 CEDO.</p>	<p>Hot. B. și L. c. Regatului Unit (2005)</p> <p>Hot. Tatar c. României (2009)</p> <p>Hot. Cosic c. Croației (2009)</p> <p>Hot. Bigaeva c. Greciei (2009)</p> <p><u>Libertatea de exprimare</u></p> <p>Hot. Sofranschi c. Moldovei (2010)</p> <p>Hot. Flux c. Moldovei (nr.7) (2009)</p> <p>Hot. Gavrilovici c. Moldovei (2009)</p> <p>Hot. Guja c. Moldovei (2008)</p> <p>Hot. Manole și alții c. Moldovei (2008)</p> <p>Hot. Flux nr. 3 c. Moldovei (2007)</p> <p>Hot. Kommersant Moldovy c. Moldovei (2007)</p> <p>Hot. Savițchi c. Moldovei (2005)</p> <p>Hot. Busuioc c. Moldovei (2004)</p> <p>Hot. Autronic AG c. Elveției (1990)</p> <p>Hot. Thoma c. Luxemburgului (2001)</p> <p>Hot. Castells c. Spaniei (1992)</p> <p>Hot. Lingens c. Austriei (1986)</p> <p>Hot. Jersild c. Danemarcei (1994)</p> <p>Hot. Veraart c. Olandei (2006)</p> <p>Hot. Dalban c. României (1999)</p> <p>Hot. Hadjianastassiou c. Greciei (1992)</p> <p>Hot. Cosado Coca c. Spaniei (1994)</p> <p>Hot. Nicula c. Finlandei (2002)</p> <p>Hot. Aydin Tatlav c. Turciei (2006)</p> <p>Hot. Zakharov c. Rusiei (2006)</p> <p>Hot. Mehmet Nuri Özen ș.a. c. Turciei (2011)</p> <p>Hot. Georgel și Georgeta Stoicescu c. României (2011)</p> <p>Hot. Otegi Mondragon c. Spaniei (2011)</p> <p>Hot. Editorial Board of Pravoye Delo și Shtekel c. Ucrainei (2011)</p> <p><u>Libertatea de gândire, de conștiință și de religie</u></p> <p>Hot. Mașaev c. Moldovei (2009)</p> <p>Hot. Biserica Adevărat Ortodoxă din Moldova și alții c. Moldovei (2007)</p> <p>Hot. Mitropolia Basarabiei ș.a. c. Moldovei (2001)</p> <p>Hot. Kokkinakis c. Greciei (1993)</p> <p>Hot. Larissis ș.a. c. Greciei (1998)</p> <p>Hot. Thlimmenos c. Greciei (2000)</p> <p>Hot. Leyla Sahin c. Turciei (GC) (2005)</p> <p>Hot. Agga c. Greciei (2006)</p>
---	---

	<p>Hot. Bayatyan c. Armeniei (GC) (2011)</p> <p><u>Libertatea de întrunire și asociere</u></p> <p>Hyde Park și alții c. Moldovei (nr.5 și 6) (2010)</p> <p>Hot. Brega c. Moldovei (2010)</p> <p>Hot. Partidul Popular Creștin Democrat c. Moldovei (nr.2) (2010)</p> <p>Hot. Partidul Popular Creștin Democrat c. Moldovei (2006)</p> <p>Dec. Ziliberberg c. Moldovei (2004)</p> <p>Hot. Ezelin c. Franței (1991)</p> <p>Hot. Ramazanova ș.a. c. Azerbaidjanului (2007)</p> <p>Hot. Partidul Popular Unit Turk c. Turciei (1998)</p> <p>Hot. Vogt c. Germaniei (1995)</p> <p>Hot. Hyde Park nr. 1-4 c. Moldovei (2009)</p>
<p>Subiectul de la prelegerea nr. 7 – Seminar</p> <p>Examinarea spețelor</p> <p>Prezentarea unui referat pregătit de audient</p>	4 ore (Seminar)
<p>8. Dreptul la un recurs efectiv (art. 13 CEDO) și Interzicerea discriminării (art. 14 CEDO și Protocolul nr. 12 la CEDO), Protecția proprietății (art. 1 prot. 1).</p> <p><u>(de sine stătător) - Dreptul la instruire (art. 2 prot. 1) (de sine stătător) și Dreptul la alegeri libere (art.3 prot. 1) (de sine stătător),</u></p> <p><u>Interzicerea expulzării propriilor cetățeni (art. 3 prot. 4) (de sine stătător), Interzicerea expulzării colective de străini (art. 4 prot. 4) și Garanțiile procedurale în cazul expulzărilor de străini (art. 1 prot. 7) (de sine stătător)</u></p>	2 ore (Curs)
<p>Subiecte</p> <p>- <u>Dreptul la un recurs efectiv (art. 13 CEDO)</u></p> <p>(i) Ce trebuie să înțelegem prin dreptul la un recurs?</p> <p>(ii) Pretenția temeinică cu privire la un drept prevăzut de Convenție</p> <p>(iii) Violările comise în exercitarea autorității statului.</p> <p>- <u>Interzicerea discriminării (art. 14 CEDO și Protocolul nr. 12 la CEDO),</u></p> <p>(i) Ce trebuie să înțelegem prin „discriminare”</p> <p>(ii) Pretenția temeinică cu privire la un drept prevăzut de Convenție</p> <p>(iii) Este oare tratamentul diferențiat „necesar într-o societate democratică”?</p> <p>(a) Protocolul 12 la CEDO</p> <p>- Cauze moldovenești cu privire la art. 13 CEDO și interzicerea discriminării.</p>	<p><u>Dreptul la un recurs efectiv</u></p> <p>Hot. Klass ș.a. c. Germaniei (1978)</p> <p>Hot. Keenan c. Regatului Unit (2001)</p> <p>Hot. Powel și Rayner c. Regatului Unit (1999)</p> <p>Hot. Silver c. Regatului Unit (1983)</p> <p>Hot Keenan c. Regatului Unit (2001)</p> <p>Hot. Surmeli c. Germaniei (GC) (2006)</p> <p>Hot. Zeleni Balkani .c Bulgariei (2007)</p> <p>Hot. Conka c. Belgiei (2002)</p> <p>Hot. Kudla c. Poloniei (GC) (2000)</p> <p><u>Interzicerea discriminării</u></p> <p>Hot. Belgian Liguistic case (nr. 2) (1968)</p> <p>Hot. Thlimenos c. Greciei (GC)</p>

<p><u>- Protecția proprietății:</u></p> <p>(i) noțiunea de „bun”;</p> <ul style="list-style-type: none"> - chestiuni generale - contribuțiile sociale și pensiile - pretențiile legitime. <p>(ii) lipsirea de proprietate</p> <ul style="list-style-type: none"> - distrugerea proprietății; - exproprierea - rechiziția - condițiile pentru lipsirea de proprietate <p>(iii) reglementarea folosinței bunurilor.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Chestiuni generale despre dreptul la instruire - Chestiuni generale despre dreptul la alegeri libere - Interzicerea expulzării propriilor cetățeni (art. 3 prot. 4) - Interzicerea expulzării colective de străini (art. 4 prot. 4) - Garanțiile procedurale în cazul expulzărilor de străini (art. 1 prot. 7) - Cauze moldovenești cu privire la dreptul la un recurs efectiv, interzicerea discriminării, protecția proprietății, dreptul la instruire și dreptul la alegeri libere. 	<p>(2000)</p> <p>Hot. Abdulaziz, Cabales și Balkandali c. Regatului Unit (1985)</p> <p>Hot. Dudgeon c. Regatului Unit (1981)</p> <p>Hot. Lithgow ș.a. c. Regatului Unit (1986)</p> <p>Hot. Zarb Adami c. Maltei (2006)</p> <p>Hot. Moldovan ș.a. c. României (2005)</p> <p>Hot. Secic c. Croatiei (2007)</p> <p>Hot. Sejdić și Finci c. Bosniei și Herțegovinei (2009)</p> <p>Hot. Kiyutin c. Rusiei (2011)</p> <p><u>Protecția proprietății</u></p> <p>Hot. Bălan c. Moldovei (2008)</p> <p>Hot. Megadat.com SRL c. Moldovei (2008)</p> <p>Hot. Dacia SRL c. Moldovei (2008)</p> <p>Hot. Cazacu c. Moldovei (2007)</p> <p>Hot. Sparrong și Lonroth c. Suediei (1982)</p> <p>Hot. Marckx c. Belgiei (1979)</p> <p>Hot. Loizidou c. Turciei (1996)</p> <p>Hot. Gustafsson c. Suediei (1996)</p> <p>Hot. Beyeler c. Italiei (2000)</p> <p>Hot. Sfintele Mănăstiri c. Greciei (1994)</p> <p>Hot. Gazgusuz c. Austriei (1996)</p> <p>Hot. Stran Greek Refineries c. Greciei (1994)</p> <p>Hot. Pressos Compania Naviera SA ș.a. c. Belgiei (1995)</p> <p>Hot. Van der Musele c. Belgiei (1983)</p> <p>Hot Maurice c. Franței (GC) (2005)</p> <p>Hot. Burden și Burden c. Regatului Unit (2006)</p> <p>Hot. Velikovi ș.a. c. Bulgariei (2007)</p> <p>Hot. Broniowski c. Poloniei (GC) (2004)</p> <p>Hot Jahn ș.a. c. Germaniei (GC) (2005)</p> <p>Hot. Jelcic c. Bosniei și Herțegovinei (2006)</p> <p>Hot. Papamichalopoulos ș.a. c. Greciei (1993)</p> <p>Hot. Iatridis c. Greciei (1999)</p> <p><u>Dreptul la instruire</u></p> <p>Hot. Belgian Linguistic case (nr. 2) (1968)</p>
--	--

	<p>Hot. Campbell și Cossans c. Regatului Unit (1982) Hot. D.H. ș.a. c. Cehiei (2006) Hot Blumberga c. Lituaniei (2008) Hot. Ali c. Regatului Unit (2011) <u>Dreptul la alegeri libere</u> Hot. Tănase c. Moldovei (2010) Hot. Mathieu-Mohin și Clerfayt c. Belgiei (1987) Hot. Matthews c. Regatului Unit (1999) Dec. Gorizdra c. Moldovei (2002) Hot. Hirst nr. 2 c. Regatului Unit (GC) (2005) Hot. Zdanoka c. Latviei (GC) (2006) Hot. Paksas c. Lituaniei (GC) (2011) <u>Chestiuni legate de expulzare</u> Hot. Reiner c. Bulgariei (2006) Hot. Bolat c. Rusiei (2006) Hot. Lupsa .c României (2006) Hot. Kaya c. României (2006)</p>
<p>Subiectul de la prelegerea nr. 8 – Seminar Examinarea spețelor Prezentarea unui referat pregătit de audient</p>	4 ore (Seminar)
<p>9. Remedii pentru violarea CEDO. Executarea hotărârilor CtEDO</p>	2 ore (Curs)
<p>Subiecte</p> <p>(a) Satisfacția echitabilă: (i) principii; (ii) prejudiciul material; (iii) prejudiciul material; (iv) costuri și cheltuieli.</p> <p>(b) Modul de plată al satisfacției echitabile; (c) Indicațiile CtEDO în temeiul art. 46 CEDO; (d) Redeschiderea procedurilor naționale; - Procedurile penale - Procedurile civile - Procedurile contravenționale</p> <p>(e) Procedura pilot; (f) Consecințele neexecutării hotărârilor CtEDO. (g) Supravegherea executării hotărârilor CtEDO</p>	<p>Hot. Papamichalopoulos c. Greciei (1993) Hot Iatridis c. Greciei (art. 41) (2000) Hot. Sovtransavto c. Ucrainei (art. 41) (2003) Hot. Ivanțoc ș.a. c. Moldovei și Rusiei (2011) Hot. Prodan c. Moldovei (2004) Hot. Boicenco c. Moldovei (2006) Hot. Comingersoll S.A. (2000) Hot. Amihalachioaie c. Moldovei (2004) Hot. Soering c. Regatului Unit (1989) Hot. Assanidze c. Georgiei (2004) Hot. Emre c. Elveției (2011) Hot. Dacia SRL c. Moldovei (art. 41) (2009) Hot. Olaru ș.a. c. Moldovei (2009)</p>
<p>Subiectul de la prelegerea nr. 9 – Seminar Examinarea spețelor Prezentarea unui referat pregătit de audient</p>	4 ore (Seminar)

V. EVALUAREA DISCIPLINEI

Evaluarea audienților va consta din evaluarea curentă și evaluarea finală.

A. Evaluarea curentă va consta din:

- (a) rezolvarea spețelor la seminare;
- (b) referatele prezentate la seminare;
- (c) prestația audientului la orele de curs;
- (d) prezența la ore..

B. Evaluarea finală: examen, care va consta dintr-o examinare scrisă ce va cuprinde subiectele din curriculum. Examinarea scrisă va fi divizată în 3 părți, după cum urmează:

- (a) un subiect teoretic;
- (b) analiza unei soluții date de CtEDO într-o cauză concretă;
- (c) soluționarea unei spețe.

Mostră de test pentru evaluarea finală

Test

1. Definiți sintagma „drept și obligație cu caracter civil”, în sensul art. 6 para. 1 CEDO

2. Explicați soluția CtEDO pe marginea pretenției cu privire la violarea art. 5 para. 1 CEDO în cauza *Boicenco c. Moldovei*

3. Soluționați speța

Un tânăr deținut, care își ispășea pedeapsa privativă de libertate pronunțată de către o instanță de judecată, s-a adresat, la 20 mai 2006, cu plîngere unui procuror ce avea ca atribuție supravegherea executării pedepselor. Deținutul a declarat că a fost bătut de către gardienii penitenciarului.

La 15 iunie 2006 procurorul a primit prin poștă depozițiile gardienilor, care afirmau că deținutul a căzut destul de rău în cadrul unui incident banal provocat de refuzul său de a intra în celulă după plimbare. La 20 iunie 2006 procurorul a dispus examinarea deținutului de către un medic tânăr stagiar de la punctul medical al penitenciarului, care nu a constatat leziuni corporale pe corpul tînărului.

În baza acestor elemente, la 23 iunie 2006 procurorul a refuzat în pornirea urmăririi penale împotriva gardienilor și a expediat decizia sa în adresa deținutului.

La 28 noiembrie 2006 deținutul contestă decizia procurorului. Prin încheierea din 30 decembrie 2006 ordonanța din 23 iunie 2006 a fost casată ca emisă prematur, cu obligarea procurorului de a examina plîngerea. Investigarea cauzei continuă și la moment.

Tînărul a depus o cerere la CtEDO în care pretinde violarea art. 3 și art. 13 ale CEDO

VI. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1 Literatură recomandată

1. Jean-Francois Akandji-Kombe *Obligațiuni pozitive în virtutea Convenției europene a Drepturilor Omului: Ghid pentru punerea în aplicare a Convenției europene a Drepturilor Omului* - Chișinău, 2006
2. Corneliu Bîrsan *Convenția europeană a drepturilor omului, Comentariu pe articole*, ediția a II - București, 2010
3. Luke Clements, Nuala Mole, Alan Simmons *Drepturile europene ale omului: înaintarea unei cauze pe baza Convenției* - Chișinău, 2005
4. Микеле Де Салвиа *Прецеденты Европейского Суда по Правам Человека* - Санкт-Петербург, 2004
5. *Executarea hotărîrilor Curții Europene a Drepturilor Omului: Broșură de informare* - Chișinău, 2006
6. Harris, O'Boyle & Warbrick *Law of the European Convention on Human Rights* – Oxford 2009
7. Ursula Kilkelly *Ghid privind punerea în aplicare a articolului 8 al Convenției europene pentru Drepturile Omului* - Chișinău, 2003
8. Elisabeth Lambert-Abdelgawad *Executarea hotărîrilor Curții Europene a Drepturilor Omului* – Chișinău, 2004
9. Monica Macovei *Ghid privind punerea în aplicare a articolului 5 al Convenției europene pentru Drepturile Omului* - Chișinău, 2003
10. Monica Macovei *Ghid privind punerea în aplicare a articolului 10 al Convenției europene pentru Drepturile Omului* - Chișinău, 2003
11. Jeremy McBride *Drepturile omului în procedura penală - Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului* – Chișinău 2009
12. Nuala Mole, Catarina Harby *Ghid privind punerea în aplicare a articolului 6 al Convenției europene pentru Drepturile Omului* – Chișinău, 2006
13. Jim Murdoch *Protecting the right to freedom of thought, conscience and religion under the European Convention on Human Rights* - Strasbourg 2012
14. Jacobs, White & Ovey *The European Convention on Human Rights* - Oxford, 2010.
15. Douwe Korff *A guide to the implementation of Article 2 of the European Convention on Human Rights* - Belgium, 2006
16. Karen Reid *A practitioner's guide to the European Convention on Human Rights* - Sweet and Maxwell, 2011
17. Ivana Roagna *Protecting the right to respect for private and family life under the European Convention on Human Rights* - Strasbourg 2012
18. Eric Svanidze *Effective investigation of ill-treatment, Guidelines on European standards* - Council of Europe 2009

19. Eric Svanidze *Combating ill-treatment and impunity: Rights of detainees and obligations of law-enforcement officials* - Council of Europe 2010
20. Dovydas Vitkauskas, Grigoriy Dikov *Protecting the right to a fair trial under the European Convention on Human Rights* - Strasbourg 2012

2. Pagini web

1. Organizația Națiunilor Unite: www.un.org
2. Înalțul Comisar ONU pentru drepturile omului: <http://www.ohchr.org>
3. Curtea Internațională de Justiție: www.icj-cij.org
4. Curtea Internațională Penală: www.un.org/law/icc
5. Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie: www.un.org/icty
6. Consiliul Europei: www.coe.int
7. Curtea Europeană: <http://www.echr.coe.int/echr>
8. Curtea de Justiție a Comunităților Europene: <http://www.curia.europa.eu>
9. Comisia Inter - Americană pentru Drepturile Omului:
<http://www.cidh.oas.org/DefaultE.htm>
10. Organizația obștească „Juriștii pentru Drepturile Omului”: <http://www.lhr.md>
11. Ministerul Justiției al RM: <http://www.justice.md/md/cedo/>
12. Centrul de Resurse Juridice din Moldova: www.crjm.org